

استخاره کرد، این آیه آمد «وأتونی بأهلکم أجمعین» (یوسف / ۹۳). آیه مربوط به قضیه حضرت یوسف است که به برادرانش می گوید: «بروید پدرم را با اهل و عیال بردارید و بیاورید.» مرحوم حاج شیخ نیز، با الهام از این آیه، دستور داده بروند و اهل و عیالش را به قم بیاورند باورود ایشان به شهر قم، حوزه علمیه حیات تازه‌ای را آغاز کرد.

در آستانه انتشار یاد، خبر درگذشت شادوران مهندس مهدی بازرگان انتشار یافت. فرصت را در انتشار وصیتنامه آن مرحوم - به نقل از روزنامه اطلاعات - مغتنم شمرده، برای آن فقید طلب مغفرت و به بازماندگانش تسلیت می‌گوییم.

وصیت‌نامه شادروان مهندس مهدی بازرگان

وصیتنامه بنده گنهاریمقدار، محتاج هفو ورحمت پروردگار و درخواست کننده دهای بندگان مومن و مهربان ، مهدی بازرگان، به همسر عزیز خود، فرزندان دلبند با همسران گرامی آنها، نوادگان نازنین و به همه خویشاوندان با مهر و صفا، به دوستان ارجمند و به آشنایان و اهل لطف.

با اقرار به وحدانیت و ربوبیت خالق رحمن و با درود بر همه پیامبران هلی الخصوص خاتم آنها محمّد مصطفی صلی الله علیه و آله و سلم و بر اهل بیت طهارت و امامت.

(۱)

اولین و مهترین آرزو و توصیه‌ام به خانواده و خویشان و دوستان این است که رفتن من بر ایشان عبرت بوده، بزندگی همیشگی خیلی بزرگتری که در پیش دارند بیشتر از دو روزه دنیای گذران بیندیشند و تدارک بینند.

* متن وصیتنامه شادوران مهندس مهدی بازرگان که در تاریخ ۷۳/۱۰/۷ تنظیم شده. با تاکید آن مرحوم به اهمیت زندگی همیشگی خیلی بزرگتری که همه انسانها در ادامه حیات در روزه دنیایی، در پیش رو دارند؛ و با تقاضای حلالیت از همه وطلب دهای خیر، منتشر شد.

متن کامل این وصیتنامه در پی از نظر خوانندگان می‌گذرد:
وصیتنامه مورخ ۷۳/۱۰/۷
در خانه نارون

بسم الله الرحمن الرحيم

کل من علیها فان و یقی وجه ربک ذوالجلال و الاکرام

زندگی بی‌مرگ و انتها که خبرش را فرستادگان خدا داده، ما را بر حذر از آتش و عذاب و امیدوار به رستگاری و رضوانش کرده‌اند، به فرض که کسی یقین به وقوع آن نداشته باشد، دلیل قطعی هم به دروغ بودن و عدم آن ندارد. حال که بنا به خبرها و هشدارهای شخصی چون محمد مصطفی (ص) و کنایه چون قرآن، شدت و مدت عذاب چنان وحشتناک و غیرقابل تحمل است که احتمال قوهش را هر قدر کم و کوچک بگیریم، مصلحت و منفعت ما ایجاب مینماید که با توجه به عظمت واقعه و بینهایت بودن مصیبت، آنرا به حساب بیاوریم و راه احتیاط هم که شده باشد در پیش بگیریم.

وصیت من این است که نه آخرت و قیامت را نفی و فراموش کنید و نه روزی رسان و آفریننده خودتان را که برای جهان غیر از صاحب و گرداننده‌ای قابل تصور نبوده، اگر خودمان و جهان دروغ و خیال نباشیم، او هم دروغ و خیال نمی‌تواند باشد.

اینک که دنیا و زندگی در مجموعه و متوسط، ناخشنودی و ناراحتی و زیانکاری است و جریان تاریخ بشریت در جهت افزایش گرفتاریها و سختیها یا توسعه ظلم و فشارهاست، باید سعی کنیم در هوش آخرتمان در اثر تحمل و تلاش و با صبر و مرحمت آبیاد و خشنود کننده باشد.

(۲)

دومین توصیه (خصوصی) ام به همسر و فرزندان و کسان، مهربانی و گذشت و خدمتگذاری در حق یکدیگر است. مخصوصاً نسبت به مادرها و پدرها، پس از آن برادر خواهرها، زن و شوهرها و بالاخره خویشاوندان و صله رحم.

(۳)

توصیه سوم قبول حذر تقصیرها و قصورهایم در حق خانواده و کسان و دوستان و هم‌وطنان. از همگی حلیت می‌طلبم و تقاضای بخشش و دهای خیر دارم، و رساندن این تقاضا به کسانی که در

مجلس فاتحه حضور نداشته آنرا نشنیده باشند یا آگاه نشده باشند، هر بدی و نقصان و زیان که به کسی و به کسانی رسانده باشم و بهرگونه و اندازه و ارتباط که باشد، چه فردی و شخصی و چه اجتماعی و عمومی و سیاسی تقاضایم این است که حلالم نمایند.

(۴)

کفن و دفن و ترحیم

و ما تدری نفس ماذا تکسب خدا

و ما تدری نفس پای ارض تموت

برای محل دفن تبری را زیر سر نگذارده‌ام که زحمت بازماندگان کمتر باشد. محل خاصی را هم در نظر ندارم ولی اگر امکان داشته و خالی از دردسر و اشکال باشد بدم نمی‌آید در مقبره بیات در جوار مرقد حضرت معصومه سلام الله علیها و در کنار پدر و مادر و عده‌ای از برادر و خواهرها و همو و همو زادگان باشد که احتمال سرخاک آمدن و از عدا طلب مغفرت خواستن برای همه بخاک سپردگان بیشتر باشد.

برای کفن یک خلعتی سابقاً از سفر حج آورده و در چمدان هتایی رنگ گذارده بودم که پس از نقل مکان به نارون نمی‌دانم چه شده است.

برای مجالس ترحیم و تذکر اگر چه بیشتر جنبه تشریفاتی و تکلف پیدا کرده و جزو آداب و حسابهای سیاسی و گروهی شده، دودی از دنیا و آخرت مردگان و زندگان را دوا نمی‌کند ولی با احتمال اینکه برای افرادی مختصر عبرت از مرگ و خشیت از خدا و آخرت حاصل شود و حلالیت و آمرزشی نصیب میت گردد ایراد به برگزاری آن از محل ثلث خودم ندارم خصوصاً اگر همراه با اطعام مساکین و غذای دسته جمعی بدون تمین و تشریفات برای بازماندگان و دوستان نزدیک باشد. بیشتر از توصیف و تمجید شخص از دنیا رفته به تذکر قیامت و توجه به آخرت پرداخته شود. توصیه‌ها ۴،۲،۱، نیز بدینست که در مجلس ترحیم خوانده شود.